

# הלכות סבה סימן תרל"ט

י' משנה שם כ"ו  
 המכנים כ טור והר"ן  
 שם ל דגמרינו ט"ו  
 הנאמר בסנה ט"ו  
 הנאמר בהם המצות  
 מ' מימרא ונדקא וכן  
 כ"ח כפרתו ש"י, וכן  
 פרשו שאר פוסקים

יך כל השנה אם אפשר להיות לו סכה מיוחדת: ג' **אֲכִילָה בַּסֶּפֶה** (יט) \***בְּלִיל יוֹם־טוֹב הַרְאוּשׁוֹן** (י) **חֹבְהָ; אֶפְלוֹ אָכַל** (כ) **בְּפִיּוֹת** (כ) [D] [N] (כא) **פֶּת אֶף** (כב) **יֵצֵא יְדֵי חֹבְתוֹ; מִכָּאן וְאֵילָף רְשׁוּתוֹ, רִצָּה לְאָכַל סְעוּדָה, סוּעֵד בַּסֶּפֶה, רִצָּה אִינוֹ אוֹכֵל** (כג) **כָּל שִׁבְעָה אֲלָא** (ט) **פְּרוֹת וְקָלִיּוֹת חוּץ לַסֶּפֶה אוֹכֵל, (כד) 'קָדִין אֲכִילַת מִצֵּה בַּסֶּפֶס:** הגה: \*ולא יאכל בלילה הראשונה עד שיהא (כה) ודאי לילה (כ"ב) בשם אי"ח, ויאכל (כו) קדם חצות הלילה (מהרי"ו ומהרי"ל), ולא יאכל ביום (כז) מחצות ואלף קדי שייאכל בסנה לתאבון (מהרי"ל), ודמקאי (י) דאכילת מצה: ד' **מִכָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים קוּרָא** (י"א) (ולומד) **בְּתוֹךְ הַסֶּפֶה.**

## שערי תשובה

לקמן ס"ק ויד דבי"ט ושבת צריך לאכל צות פת אף לא בעי סנה, והביאו בבאה"ט לקמן: [ט] פת. עבוי"ט. ועין שבתמ"ב שהבאחי דכריז לעיל דפת גמור בעינו דלענן דרובה, ולכן קובי דבלילה הראשונה לא יצא עם פת ביטמן, ע"ש. וזכאונה היה אפשר לומר פיון דכחות אכילת עבאי ואפ"ה חייב לילה הראשונה משור לה קבע, וא"כ היה לענן פת ביטמן דמגני בה קביעות לענן דרובה והיה לילה הראשונה משור לה קבע; ואפשר לומר דדוקא לענן פת גמור אלא דביז לה שעורא שאין בו כביצה מהני חייב לילה הראשונה למשור לה קבע, משא"כ היכא שהקריעות מצד התוס שאינו אכילת קבע אפלו כביצה וזוטר, ממילא דלא מהני חייב סנה דלילה ראשונה למשור קבע לתוס זה שאין דורך לאכל לתוס כזה לקבע. ומ"מ היכא שבאמת קבע על לתוס זה דכבה"ה מהני לברכה אף לפי המח"ב, נראה דכבה"ה שפיר יוצא י"ח לילה הראשונה ג"כ, וצ"ע כזה. ועין בקה"ק דתנ"ה שדעתו להסמיר דעת (י"א) ולומד. והכל לפי הענין, אם יש לו מנוחה בסנה לומר בסנה.

## באור הלכה

סנה ובידיו תלויא מלתא, ע"ש: \* **בְּלִיל יוֹם־טוֹב הַרְאוּשׁוֹן חֹבְהָ.** עין משנה ברורה, והוא מהר"ן, ובידו לישב מה שמתקנה כל הפוסקים, דהלא גם בשבת יום טוב חובה לאכל פת וממילא מצוה מן התורה לאכל בסנה, ומאי רבותא דליל זה. ולעניית דעתו לא אבין קשיא זו, דנפקא מנה להא דאימא לעיל בביטמן רפח דאדם הנגיל להתענות ככל יום ואכילה בשבת הוא כעול פטור מלאכל, ולענן נתן השבת ולא לצער, מה שאין כן בליל א' של סעוד דאכילה גופא הוא מצות עשה כשאר מצוה עשה ולא משום ענג נתן: \* **וְלֹא יֵאָכֵל וְכוּ'.** והנה קדוש היה יכול לעשות מבעוד יום קצת על התן: (ורוצה לומר, דישתהי כל הכוס במקום סעודה, והוא רק לדעת השלחן יצרוך דיקול לשנות אפלו רביעית יין חוץ לסנה ולא צריך לברך אפלו כשיש בשנה) והמצוה וברפת לישב בסנה יאמר בלילה, אכן פיון דאומר סנה (ואחר"כ זמן, ממילא צריך לעשות גם הקדוש בלילה [מ"א]. ולפי זה בליל שני, לדעת הסוברים דייכול לומר זמן ואתמר בלילה, יכול לעשות קדוש מבעוד יום קצת ויאמר גם כן זמן, וברפת המוציא לישב בסנה יאמר בלילה [פמ"ג]. אכן מלשון המ"א דקובי בלילה הראשונה, משמע דבלילה שניה מותר לאכל בין השקמות משום שהוא מדרבנן, דאין קיאיין בבקיצה. ודברא ודומקא דספירה בין השקמות מקליל כמה פוסקים משעם גם. ונראה דסבר הפרימגדים דמה שכתב בלילה הראשונה הינו בארץ ישאל, והוא הדין לדין בחוץ לארץ בלילה שניה (וקעין זה בסימן תעה סעיף ז, עין שם). ומספירה יש לחלק, דהתם עקר ספירה בזמננו הוא מדרבנן.

## באר היטב

(י) **חֹבְהָ.** הנאמר כאן ט"ו ונאמר ט"ו בחג המצות, מה להלן לילה הראשון חובה מכאן ואלף רשות, אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואלף רשות, ופי' הרא"ש דאפרו גשמים קאי דאלי"כ הא חובה ביו"ט לאכל פת וממילא חייב בסנה, ועין תוס' שם ד"ה אי בעי אכיל וכר' הך כו ע"א, ועין תוס' בברכות דף מט ע"ב ד"ה אי בעי אכיל וכר' דר"ק: (D) **פֶּת.** אע"ג דבשאר ימים שעור אכילה חוץ לסנה בכביצה, אכל ליל ראשון שהוא חובה טפי, אפלו לא בעי למיכל אלא פנות אסור לאכלו חוצה לה, הלכך יוצא בה נמי ד"י סנה, טור. וצריך לברך, מ"א, ע"ש. ועין צטור' וקנין סעיף ה: (ט) **פְּרוֹת.** הינו בחו"מ, אכל ביו"ט ושבת צריך לאכל פנות פת, אף לא בעי סנה, ע"י סימן תקכ"ט ס"א: (י) **דְּאֲכִילַת.** ע"י סימן תע"א, ועמ"א: וצ"ע אם צריך ספרים הרבה וטרח לו להעלותם לסנה, ויש להחמיר.

## משנה ברורה

ואין לחיבו לאחר שנגדג עם אשתו שייחוד לסנה, אלא לן בכיתו עד עצומת השחרת: (257) **ג' (יט) בְּלִיל יוֹם־טוֹב הַרְאוּשׁוֹן חֹבְהָ.** רוצה לומר, דבלייל יום טוב הראשון מחייב לאכל בסנה (26) (מ"א) ונאפלו אם אינו אוכל אלא פנות, מה שאין כן מליל זה והלאה, אפלו בשבת יום טוב דמחייב לאכל פת, אינו מחייב לאכל בסנה אלא אם אוכל יותר מכביצה דהוי אכילת קבע. והשעם דלילה זה חמיר, דגמרינן 'חמשה עשר' 'חמשה עשר' מחג המצות, מה התם רק לילה הראשונה חובה מכאן ואלף רשות, אף הכי נמי לענין סנה (27): **(כ) בְּפִיּוֹת.** דכין דגמרינן מחג המצות, (מ"ג) לגמרי גמרינן מנה, מה התם בכניית דגן אף הקא בכניית דגן (28): **(כא) פֶּת.** ולא (מ"ג) מיני תרגימא, דספקא דאורייתא הוא, וגם לא פת ביטמן אלא פת גמור (29) [שע"ת]: **(כב) יֵצֵא יְדֵי חֹבְתוֹ.** דאף על גב דבשאר הימים שעור אכילה חוץ לסנה בכביצה, אכל ליל ראשון שהוא חובה טפי, (מ"ד) אפלו לא בעי למיכל אלא פנות אסור לאכלו חוצה לה, (מ"ה) והנין יוצא בה נמי ד"י סנה וצריך לברך לישב בסנה על זה; (מ"ו) והנין יוצא בה נמי ד"י סנה וצריך יש לו, בודאי מן הנכון שייאכל יותר מכביצה, לצאת גם דעת (מ"ז) הסוברים דלצאת ד"י מצות עשה בעינן שייאכל שעור המחייב

לאכל בסנה כל שבועה, דהינו יותר מכביצה. כתבו האחרונים, דבעינן שלא ישאף באכילתו הפנות יותר מקדי אכילת פת (30): **(כג) כָּל שִׁבְעָה וְכוּ'.** הינו בחל' המועד, אכל בשבת יום טוב צריך לאכל פת אף לא בעי סנה. ואף דביטמן רצא פתב המגן אבקהם דלסעודת שבת צריך גם כן כביצה ויותר קדי דלהוי סעודת קבע, התם למצוה בעלמא לכתחלה, ובידעבד די בכניית (32) [אחרונים]: **(כד) קָדִין אֲכִילַת מִצֵּה בַּסֶּפֶס.** נסתפקתי, לפי מה שידוע דעת הגר"א דמצוה לאכל מצה כל שבועת ימי פסח, כפשוט דקרא "שבועת ימים תאכלו מצות", אלא דמצות עשה הוא רק בערב מה שאין כן אחר"כ הוא רק מצוה בעלמא, אפשר דהוא הדין הקא מצוה לכתחלה לאכל פת כל שבועה ימים ואלף ר' לישב בסנה: **(כה) וְדַאי לְלֵלָה.** דאכילת סנה בלילה ראשונה הוא דומיא דאכילת מצה בליל פסח (33), דכתיב בה 'בערב תאכלו מצות', והינו משתתף. (מ"ח) ואם ברך בין השקמות ואכל פנות, צריך לחזור וללאכל פנות בלילה ודאי, אכל ברפת לישב בסנה' לא יכרך שנית, דספק ברכות לתקל: **(כו) קֶדֶם חֲצוֹת לְלֵלָה.** דגם במצוה דינא הכי, כמה שכתבנו בסימן תע"ז, (ז) ויכול לברך תע"ז סעיף א. (מ"ט) ובידעבד אם לא אכל קדם חצות חייב לאכל אחר חצות, ודגם במצוה דינא הכי, כמה שכתבנו בסימן תע"ז, (ז) ויכול לברך לישב בסנה', (נ"א) ורק שאז דינו כשאר ימי סנה, שאין לברך לישב בסנה' עד שייאכל יותר מכביצה: **(כז) מִחֲצוֹת וְאֵילָף.** האחרונים

## שער הציון

(מ"א) לא העמקתי פה מה שקבת הש"י דכזה שהוא חובה אפלו נדרו גשמים חייב, דהלא אנו רואין שהמחבר לא רצה לקבע מסמרים בענין זה דהוא פלגתא דרבנותא, דכזה מגדולי ראשונים סברי דמצטער פטור גם בלילה ראשונה, ויחך לא הזכיר קלל ענין זה, וכן מצוד במומר מרדכי דעת מן לפטור גם בליל א', ודברי המחבר הוא כפשוטו לעניית דעתו, כמו שכתבנו בפנים: (מ"ב) הר"ן: (מ"ג) הרא"ש והג"א בבאורו. ונתגס דירושלמי מקעי לה פנה, אגן נקטינן לחמירא דספקא דאורייתא היא: (מ"ד) והינו קדם שקלים מצות אכילה בסנה, אכל לאחר שקלים, דינו כשאר ימי סנה שיכול לאכל כביצה חוץ לסנה (31) [אחרונים]: (מ"ה) מגן אבקהם וש"א: (מ"ו) פשוט: (מ"ז) ר"ן: (מ"ח) בפרימגדים: (מ"ט) שם: (נ) ולא הוי כמו לענין מצוה דינו יכול לברך יצל אכילת מצוה לאחר חצות, והקא לא גריצא משאר יום: (נ"א) דשפא עבר זמן חובתו של לילה ראשונה:

# הַלְבוּת סִפָּה סִימָן תַּרְלָמָה

## ביאורים ומוספים

### [משנ"ב ס"ק יח]

אָלָא יִשָּׁן בְּבִיתוֹ עַד עֲמוּדֵי-הַשָּׁחַר<sup>(25)</sup>.

זה, וכן הסתפק בזה בספר בית השואבה (דיני ערב סוכות אות ד), והעיר על הצל"ח (פסחים קח, א) שכתב שאין סוכה דומה למצה בדבר זה. מאידך, דעת הגר"ח מבריסק (הליכות הגר"ח עמ' צו) שאין שייך לומר לגבי מצות סוכה שהטעם של מאכל הרשות מבטל את טעמו של המאכל של מצוה, כיון שלא נאמר זאת אלא לגבי מצה שהיא בעצמותה מאכל של מצוה, ולכן אין לבטל את טעמה, אך לא לגבי סוכה שהמצוה בלילה הראשון אינה אכילת פת, אלא ישיבה וקביעות בסוכה [על ידי אכילת פת]. וכן העיר הגר"ש אויערבך (נשמת אברהם ח"א על סי' זה אות ה, ספר הסוכה פסקים הערות אות יח) על היד אליהו שיעקר הלימוד ממצה אינו אלא על קיום המצוה על ידי פת, אך לא על הצורך בטעם דגן, והוסיף, שהגר"ד בהר"ן הקפיד לאכול את הכזית הראשון דוקא עם דבש או ליפתן, משום חיובו מצוה ושמחת יום טוב. ולפיכך דעתו (הליכות שלמה סוכות פ"ט דבר הלכה אות ז) שמי שרצה לחשוש לשיטת היד אליהו יאכל כזית בלי דבש לאחר שסיים לאכול כזית עם דבש.

### [משנ"ב ס"ק יט]

לְאָכַל בַּסִּפָּה<sup>(26)</sup> וכו', אַף הָיִי נִמְי לְעִינֵי סִפָּה<sup>(27)</sup>.

26) ואף שהאכילה בשבת ויום טוב היא חשובה מחמת שהיא מחויבת, ומדוע אם כן אינה מתחייבת בסוכה אף בכזית [וכן העיר השפת אמת (סוכה כו, א), וראה לעיל (ס"ק טז)], כתב הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ט דבר הלכה אות ו) שכיון שאין חשיבות האכילה שייכת לסוכה אלא רק לשבת ויום טוב, אין היא חשובה כלפי הסוכה להתחייב בה אף בכזית.

### [משנ"ב ס"ק כ]

בְּאֲכִילַתוֹ הַפְּנִיּוֹת יוֹתֵר מִקְּדֵי אֲכִילַת פָּרֶס<sup>(30)</sup>.

30) ושיעורו לפי מדידת זמנינו, כתב בספר שיעורין של תורה (שיעורי המצוות אות ל), שלכתחילה נכון שיאכל את הכזית הראשון בתוך שתי דקות, ועל כל פנים יזהר שלא ישהה באכילת הכזית יותר מארבע דקות. ולענין מידת כדי אכילת פרס, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תעה ס"ק מג).

ולענין דיבור תוך כדי אכילת הכזית הראשון, דעת הגר"ש אלישיב (הגר"מ גרוס בשמו, ארבעת המינים כהלכתם הוספות לתשובות גדולי הפוסקים עמ' א) שאין בכך איסור משום הפסק בשיעור כדי אכילת פרס, אלא שיש להקפיד על כך משום שיש למחר באכילת הכזית, שאף שלא נפסק כירושלמי שחייבים לאוכלו כולו בבת אחת, מ"מ יש למחר כפי האפשר. ואף במטה אפרים (סי' תרכה ס"ב) מבואר שמצוה מן המובחר ללעוס ולבלוע את כל הכזית שאוכל בשעת ברכת המוציא בבת אחת.

ומלשון המשנ"ב [שלא כתב להקפיד לאכול בכדי אכילת פרס אלא לגבי הכזית], דקדק הגר"ח שיינברג (קובץ המועדים סוכות עמ' תשז) שמי שמחמיר לאכול שיעור של יותר מכביצה בלילה הראשון אינו צריך להקפיד שלא יעבור שיעור כדי אכילת פרס במשך אכילת כל הכביצה, וכן משמע בשעה"צ לעיל (סי' תריב ס"ק ח) ששיעור כדי אכילת פרס נאמר רק על כזית ולא על יותר מזה מלבד לענין יום הכיפורים, ושלא כדברי המטה אפרים (שם) שכתב שיש להקפיד אף על שיעור יותר מכביצה שלא יעבור שיעור כדי אכילת פרס [וראה שיעורי מרן הגר"ש אלישיב ברכות מא, א, עמ' תמט]. וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (ס"ב ד"ה כביצה).

### [שעה"צ ס"ק מד]

שִׁיכּוּל לְאָכַל בְּבִיחָה חוּץ לַסִּפָּה<sup>(31)</sup>.

31) היינו לכאורה שלא בתוך אותה סעודה, שאילו בתוך אותה סעודה נראה שאסור, כפי שכתבו בשו"ת שואל ומשיב (רביעאה ח"ג סי' יא) ובשו"ת בנין שלמה (ח"א סי' מא) שמי שאכל בסוכה יותר מכביצה [בשאר ימי החג] ונכנס לביתו, אסור לו להמשיך לאכול בביתו אף פחות מכשיעור, מפני שאכילה זו נחשבת כהמשך לאכילה שהתחיל בה, וכחלק מאכילת קבע, וחייבת בסוכה. וכן מבואר במאירי (סוכה כו, א ד"ה אמר). וכן מבואר

המשך במילואים עמוד 71

### [משנ"ב ס"ק כ]

אֵף הָכָא בְּכִזִּית דְּגֵן<sup>(28)</sup>.

28) ושיעורו לפי מדידת זמנינו, כתב בספר שיעורין של תורה (שיעורי המצוות אות כז) שהוא כשיעור שני שליש מבביצה בינונית של זמנינו עם קליפתה. ולענין מידות השיעורים, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תפו ס"א).

### [משנ"ב ס"ק כא]

וְגַם לֹא פֶת פִּיטְנִין אָלָא פֶת גְּמוּרִים<sup>(29)</sup>.

29) ואף שלענין לצאת ידי חובת אכילת מצה בטרוקנין, שדינו כפת הבאה בכיסנין, כתב לעיל (סי' תסא ס"ק ט) שיוצא ידי חובה, ואם כן לכאורה כמו כן היה אפשר לצאת בפת הבאה בכיסנין בסוכה, הנלמדת ממצוה, תירץ הגר"ש אויערבך (שש"כ פ"ד הע' קלא) שכיסנין אינם ממש כלחם אלא סוג אחר של לחם, מה שאין כן טרוקנין שהוא ממש כלחם, ורק שאין רגילים לקבוע עליו סעודה, ובפסח הוא נחשב כמצוה מפני שהוא לחם עוני [וראה קהלות יעקב (ברכות סי' גז) מה שכתב בזה].

ולענין פת גמורה שעשירה ממי פירות, כתב הפ"מ"ג (א"א ס"ק טו ומש"ב סוף סי' תרמג) שאין לצאת בה ידי חובה בלילה הראשון, מפני שיש לעשותה באופן שהיה שייך לצאת בה ידי מצות מצוה, כיון שהמקור למצוה זו הוא מגזירה שוה ממצוה. אכן המשנ"ב לא התיר חידוש זה [וראה להלן].

והאם יש להקפיד שלא לאכול את הכזית ראשון עם דבש, בשו"ת יד אליהו (פסקים סי' כג אות א) כתב שאין לאוכלו עם דבש, מפני שטעמו מבטל את טעם הפת, וכשם שלענין מצוה יש הקפדה על

## מילואים הַלְבוּת סֶפֶה סִימָן תַּרְמֵג המשך מעמוד 208

סוכה מבעוד יום] מחמת הלימוד ממצה, ואף שיש לחלק בין זה בין מצות מצה לסוכה, כפי שהעיר הגר"ח מבריסק (דברי יחזקאל סי' מה אות ה) שמצה אין שייך לאוכלה לפני הלילה מפני שמצותה אינה אלא בלילה, ואין דין תוספת יום טוב יכול להפוך את היום ללילה, מה שאין כן סוכה שמצותה שייכת גם ביום [אם מחייב עצמו כגון שאוכל פת], שאין טעם שזמן תוספת יום טוב לא יחשב כיום טוב עצמו לענין זה, ויצא בו ידי מצות סוכה [ורק שיקפיד לאכול אחר כך כזית בלילה, כדי לקיים את הדין אכילה בלילה הראשון שנלמד בגזירה שוה ממצה]. תירץ הדברי יחזקאל (שם) שהרמ"א כאן חשב לשיטת התוס' (כתובות מו, א) שדין תוספת יום טוב אינו מחשיב את הזמן הזה כיום טוב לגבי כל דיני היום טוב, אלא רק לגבי איסור עשיית מלאכה.

בשעה"צ לעיל (סי' כט) שדן שאף לשנות בתוך סעודה אסור מחזק לסוכה.

[משנ"ב סי' כג]

ובדיעבד די בקצות<sup>32</sup>.

וכן כתב לעיל (סי' רצא סי' ב) שנכון להחמיר לכתחילה לאכול יותר מכביצה אם אפשר לו, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב סי' כה]

דומקא דאִתְכִּילת מִצָּה קְלִיל-פֶּסַח<sup>33</sup>.

33) ומבואר בדברי המשגיב להלן וביה"ל (ד"ה ולא), שאף ברכת 'לישב בסוכה' אין לו לברך מבעוד יום [דהיינו שאין נוהגת כלל מצות

## הַלְבוּת סֶפֶה סִימָן תַּרְמֵג תַּרְמֵג המשך מעמוד 220

[משנ"ב סי' ד]

שְׁחֵלֶק קְרָבָנוּתֵינוּ מִיּוֹם שְׁלֹפְנֵינוּ<sup>5</sup>.

5) אמנם, לעיל (סי' ט"ז) כתב טעם אחר לכך שבפסח לא גומרים את ההלל, כיון שביום השביעי טבעו המצרים, ואמר הקב"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, וכיון שביום השביעי לא אומרים הלל שלם, לכן לא אומרים גם כל חול המועד, כדי שלא יהיו ימים אלו עדיפים על היום השביעי. והקשה המהרש"א (ברכות ט, ב ד"ה במפלתן) שהטעם שהזכר כאן הוא מהגמ' בערכין (י, ב) ולמה הביאו האחרונים את הטעם של המדרש.

[משנ"ב סי' ה]

הַמְנַהֵג לְבָרֵךְ 'לְקֵרוֹת הַהֶלֶל'<sup>6</sup>.

6) ובדיעבד אם בירך 'לגמור' את ההלל, כתב לעיל (סי' תפח סי' א) שיצא ידי חובה, וראה עוד מה שכתבנו שם.

[משנ"ב סי' ז]

בְּאֶמְצַע הַלֵּל<sup>7</sup> וכו', בֵּין מְזֻמָּר לְמְזֻמָּר לְבָרֵךְ<sup>8</sup>.

7) וכן אם היה לו לולב לפני הלל ונטלו אך שכח לברך עליו, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה שפא) שלאורה יכול לברך עליו בין הפרקים. וכן משמע בהזי אדם (כלל קמח סי"א) שכתב שכל זמן שרדיין צריך לנענע על הלולב נחשב לעובר לעשייתו ויכול לברך, אלא שהסתפק אם נזכר אחרי ההלל קודם שהקיף עם הלולב האם עדיין יכול לברך, וכתב שמהתוס' (סוכה לט, א ד"ה אבל) משמע שיכול לברך.

ואם לאחר שבירך על ההלל וקדם שהתחיל לאומרו נזכר ששכח לברך על הלולב, כתב הארחת חיים (ספיקא, סי' תרנא סי' טו) שיאמר תחילה פרק אחד ואחר כך יברך על הלולב, אכן הגר"ש אלישיב (הגר"מ גרוס בשמו, תל תלפיות אלול תשרי סי' נו) הורה לענין אם שכח לברך על הלולב ברכת 'שהחיינו', שיכול לברך אף לפני שיתחיל לומר את ההלל [וראה בהע' הבאה].

8) וגם ברכת 'שהחיינו', כתב ה"א (בוטשאטש, מהדורת סי' תרנא סי"א) שיכול לברך בין הפרקים. וכן הורה הגר"שז' איערבך (הליכות שלמה תפלה פט"ז סי' ח), הוסיף (שם דבר הלכה אות י) שאף אם כבר נענע את הלולב קודם ההלל, יכול לברך 'שהחיינו' באמצע ההלל, כיון שגם הנענעים שבאמצע ההלל הם מעיקר המצוה.

לעשות את שניהם, אבל כשיש סיבה שצריך להמתין למצוה היותר תדירה ואינו יכול לעשותה עכשיו ואת המצוה האחרת יכול לעשות עכשיו, יש לו לעשות עכשיו את המצוה האחרת ואף שאינה תדירה, ולכן כיון שאינו יכול להתפלל בביתו שהרי צריך להתפלל בציבור, יכול להקדים ולברך על הלולב שאינו תדיר קודם התפילה אף שהיא תדירה. וכן ביאר הגר"ח קניבסקי (ארבעת הימים כהלכתם פ"ז הע' 33) וכן כתב בשו"ת משנה הלכות (חט"ו סי' קצו). וכעין זה ביאר הגר"ש אלישיב (שבות יצחק פסח עמ' שכז) על פי מה שכתב הפמ"ג (סי' כה א"א סי' ד) שאם אין רצה לעשות את שניהם מיד לא שייך לומר שה'תדיר קודם', וכן כתב במשגיב לעיל (סי' כה סי' ז) לענין הקדמת תפילין לציצית, שאם אין התדיר לפניו אין צריך להמתין לתדיר, וראה עוד מה שביאר הגר"ח קניבסקי (אילת השחר על התורה ויקרא כג מ, ובאילת השחר וזכחים צא, א) ובספר שלמי תורה (סוכות עמ' תפח) מה שהביא בזה. וראה עוד מה שכתבנו לקמן (סי' תרנא סי' לד).

[משנ"ב סי' ג]

כֹּל שֶׁבִּעָה אֵימַת שְׁיִזְכְּרוּ<sup>9</sup>, וּבִשְׁעַת נְטִילָה יִדְוָקָא<sup>10</sup>.

3) הוסיף בשעה"צ לקמן (סי' תרסב סי' ד), שהפמ"ג (שם משב"ז סי' א) חולק שכתב שדוקא אם עדיין לא נטל את הלולב יכול לברך שהחיינו גם ביום אחר, אבל אם נטלו ולא בירך שהחיינו, יותר לא יכול לברך, ודחה בשעה"צ את דבריו וכתב שיכול לברך שהחיינו אף שכבר נטלו ביום אחר ולא בירך עדיין שהחיינו. הודעת תורה (סי' א) כתב שהפמ"ג סותר את עצמו, שאף שבסי' תרסב כתב שאינו יכול לברך, כאן (א"א סי' א) כתב שיכול לברך. וראה עוד מה שכתבנו בשעה"צ שם.

ואף שלענין ברכת שהחיינו על מאכל, כתב המשגיב לעיל (סי' רכה סי' ג) שאם לא בירך על האכילה הראשונה לא יברך על האכילה השנייה, ביאר בשעה"צ (סי' תרסב שם) שלענין לולב כיון שהלילה אינו זמן נטילה, כל יום נחשב כמצוה בפני עצמה, וסיים בצ"ע.

4) ובדיעבד אם בירך שהחיינו בשעה שאגד את הלולב, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרנא סי' לו) שיצא ידי חובה, ולא יחזור לברך בשעה שנטלו. ואם טיול אחר כך לולב אחר, הסתפק הבכורי יעקב (סי' תרסב סי' ב) אם יחזור ויברך עליו שהחיינו, והגר"שז' איערבך (הליכות שלמה סוכות פ"א סי' א) הורה שלא יחזור לברך שהחיינו.

# הלכות סבה סימן תרל"ט

(כח) וכשמיבין ומדקדק במה שיקרא (ויילמד, ויכול ללמד) חוץ לסבה כדי שתהא דעתו (כט) מישבת עליו. המתפלל, (יג) (ל) רצה מתפלל בסבה או חוץ לסבה: ה' (לא) ירדו (יג) [ג] גשמים, (לב) הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מתר לפנות, משירדו לתוך הסבה (לג) טפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל, אפלו תבשיל (לד) של פול. הגה ואפלו אין תבשיל לפניו (ס"א הג"א). ומי שאינו בקי בזה השעור, ישער אם ירדו כל-כך גשמים לבית אם הגה יוצא, יצא מספתו גם-כן (א"ו הג"א פ' הישן ומרדכי פ"ב מ"מנוי פ"ו מהור"ל). וכל זה דוקא בשאר ימים או לילות של ספות, (לה) אכל לילה (יד) הראשונה צריך לאכל בנות בסבה אף אם גשמים יורדו (טו והר"ן והרא"ש),

## באר היטב

מ"א. ובבלוש סימן תרמ טעין ד משמע דאין צריך להעלותם לשם, כמו גבי פרים, וכן משמע שם בשו"ע דאין צריך לילך לספת חברו לאכל מהאי טעמא: (יג) רצה. אם יש לו מנוחה שם. ואם יש ביהביע בעירו, הולך לביהביע, ב"ח. ותבדלה, דוקא בסבה, ט"ז: (יג) גשמים וכו'. ק"ש שמפנין מפני הגשמים כך מפנין מפני השרב ומיתושים, הג"א. אפלו אין האדם מצטער בכך אלא שהמאכל מתקלקל בכך וה"ה אם העת קר שהמאכלים השמנים נקרשים לפניו, אוכל כל סעודתו בבית, וכ"ש אם מצטער מפני הצנה, ב"ח ובלוש, עי' סימן תרמ ט"ג: (יד) הראשונה. ובליל ב' א"צ לאכל בנות בסבה אם ירדו גשמים, דקייאם בקביעא דיקרא וא"צ לאכל בסבה קשמצטער.

## שערי תשובה

מהר"ם שהביא הרא"ש דחמירי בפרות אי קבע עליו, ע"ש: [ג] גשמים. עכ"ט. וכתב שבר"י ח"ג סימן מה שארע בקיק מין בשנת חמ"ש ששני ימים קודם החג ירדו גשמים עד שנתפלא הספק במים וירדו מין לחיי טיה, וגם פלגה ירדו קצת גשמים דהינו נחילא דבשר מתאן, ויש רצו להמחין עם הסעודה עד חצות, ויש שרצו לזדק עצמם לאכל בסבה אף שיצדו ספים הרבה מ"מ רצו לעשות כובע ישועה בראשם להציל מן הגשמים, והביא לא ידעתי איך מלאם לבס לעשות כן להתחסם יותר מתבשילי ז"ל להחמיר בחמרות יתרות ממה שמצא בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים, אף שדלקוטי מהר"ל וזכיר קצת מחמרא זו להמחין עד חצות אף בתשובת מהר"ל סימן קמא קמב לא ראיתי לכוזבי נוהגים כך כו', (המשוכות עקר כו', וכן עקר מלמא בטעמא, דאם ימחין עם אכילת ב"ב הגדולים והקטנים אין לה מניעת שמחת י"ט יותר מזה, וכן כל הפוסקים לא התירו המנהג זו לענות אף שיורדים ספים הרבה, בודאי לא שפיר עבדי כדאיתא בירושלמי שהקדי כל דרכיה ורבי נעם ואביא שטרל שמחת י"ט, וכ"כ בספר ח"י סימן תעב, ועוד, כיון דבש"ס מרפה זו לעבד שפונג בוס ושופכו על פניו, ואם יחוד למגו בע"כ יקעס עליו יותר כיון ששקטוב ועושה נגד רצונו בודאי נקרא חסיד וקדוש בסבה ראלא בנות בסבה ויברך לישב בסבה ויבדיל בי' יאכל בביתו

## משנה ברורה

צריך לחזור עד שיגמור סעודתו אפלו פסקו הגשמים. וכתב בבכוריי יעקב, דאם אפשר לתקן בלא טרח גדול שלא יקרשו המאכלים, כגון שיניחם על קערה שמים חמים בתוכה, צריך לתקן ואינו פטור על-ידי-כך לפסדה: (לב) הרי זה וכו'. ואם מנשב (סא) הרוח לתוך הסבה ועל-ידי-זה נושירים קיסמים מן הספק לתוך המאכל, אם הוא איסטיגני שגניא דעתה, יכול לצאת חוץ לפסדה: (לג) טפות וכו'. ומקל מקום אם אינם יורדו למקום שישב שם, צריך לאכל בסבה בעוד שצדין אינם יורדים עליו ועל שלחנה, ואפשר דאפלו ברבת לישב בסבה' יכול לברך<sup>(40)</sup> ובכוריי יעקב, עין שם שמיא קצת ראיה לזה ממהר"ל, ונראה דאם הוא איסטיגני ומצטער בזה יכול לצאת, ועל-פל-פנים לא יברך: (לד) של פול. שנה המין (סג) מתקלקל במנהג על-ידי מעוט מים: (לה) אכל לילה וכו'. דאף שהוא מצטער מחמת הגשם וכל מצטער פטור מספה, סביא לה להקמא' כדעת הפוסקים דסוברין דבלילה ראשונה אף מצטער חב"ב, ועטמא, דכיון דגמירין 'חמשה עשר' מתג עשות, לגמרי גמירין, מה התם בכל גוני חב"ב אף בסכות<sup>(41)</sup>. ודע, דיש עוד (סג) מגדולי הראשונים דסביא להו דגורה שנה זו לאו להכי אחיא, ואין לחלק בין לילה הראשונה לשאר ימים, ועל-כן הכריעו (סד) כמה אחרונים, דאף דמתכב לאכל בסבה מחמת ספק, ברבת לישב בסבה' לא יברך, דספק בכבות הקל. (סה) עוד פתבו, דראוי

נפש ביו"ט, וכ"כ הג"א סימן תרמ בפשיטות, ועל הפת שרוצים לאכל בסבה כל הפטור כו' נקרא הדייט, וכ"כ הגמ"ו וכן בש"ע וכן במהר"ו סימן קצא, ועוד, כיון דבש"ס מרפה זו לעבד שפונג בוס ושופכו על פניו, ואם יחוד למגו בע"כ יקעס עליו יותר כיון ששקטוב ועושה נגד רצונו בודאי נקרא חסיד וקדוש והדייט, אלא העקר כמבאר בש"ע ותסקמת הפוסקים לילה ראשונה

הסכימו לדינא דאינו אסור כי אם מתחלת שעה רביעית אחר חצות היום, וכמו שפסק המחבר בסימן תעא, עין שם, וכל פנטי הדברים המבאר שם בדריים המונעים לאכל בלילה התאבון שני גם כאן: ד' (כח) וכשמיבין ומדקדק וכו'. רוצה לומר, דאז טוב לו יותר ללמד בבית, (גג) שהצויר יפה לו להרחיב דעתו: (כט) מישבת עליו. והכל (נג) לפי הענין, דאם דעתו מישבת בסבה, שיש לו מנוחה שם, לומד בסבה ונלפעזים מצוי שיש קר ומצטער אם ישב שם הרבה לקרות ולעין בלמודו, הוא פטור<sup>(34)</sup>. ואם יש לו טרח רב להביא ספרים הרבה ללמודו בסבה, (נד) אפשר דפטור, (נב) אכן אם יש לו מקום להניחם שם כל העג חב, דאין זה טרח<sup>(35)</sup>: (ל) רצה מתפלל וכו'. רוצה לומר, דבאיזה מקום שיש לו מנוחה יותר להתפלל בכנהג, שם יתפלל. (ט) ואם היה לו בית-ההננס בעירו, מניח סכותו והולך לו לבית-ההננס, שכן בשאר ימות השנה גם-כן מניח סכותו והולך לו לבית-ההננס<sup>(36)</sup>. ותבדלה מקביל בסבה<sup>(37)</sup>, (ט) שכן כל השנה מקביל בביתו: ה' (לא) ירדו גשמים וכו'. וכשם (נג) שמפנין מפני הגשמים כך מפנין מפני השרב ויתושים, ואפלו אין האדם מצטער בכך אלא שהמאכל מתקלקל בכך<sup>(38)</sup>, (נט) והוא הדין אם העת קר שהמאכלים השמנים נקרשים לפניו (ס) יכול לאכלו בבית, ואין צריך לחזור עד שיגמור סעודתו אפלו אוכל אחר-כך מאכלים אחרים שאינם נקרשים, וכמו בעסעי ו בפנה מפני הגשמים, שאין

## שער הצידין

(גג) רש"י: (נג) מגן אברתם, וכעין זה כתב בפרישה, דעקשו בומגני שרב בגו' בית אינם בסבה כל היום כי אם בשעת אכילה, צריך ללמד אפלו דבר עיון בסבה: (נד) עין מגן אברתם: (נב) חיי-אדם בשם אלה רבה: (נו) ב"ח ומגן אברתם: (נז) ט"ז. ומזה נלמד דאותן האנשים שרגילין לשמע כל השנה בבית-ההננס וחולין לשמע בסכות גם-כן בבית-ההננס: (נח) פוסקים: (נח) וכל-שכן אם האדם בעצמו מצטער מפני הענה דמתר לצאת מסבה: (ס) ומקל מקום בעוד שיש לא מאכלים הנקרשים, כגון שאוכל פת להמוציא יותר מכביצה, צריך לאכל בסבה ודוקא, ולא יצא מהסבה על סמך המאכלים הנקרשים שיאכל אחר-כך<sup>(39)</sup> [בכורי יעקב]: (סא) גמרא, ומשמע דאם לא הוי גניא דעתה אסור, ולא מקרי מצטער בזה כמה שצטרו להטיר מן המאכל. ולא אבין העשם, ואולי תלי דדבר לפי נשירת הקיסמין, דאם נושירים הרבה ועל-ידי-זה נופלים על ראשו או לתוך המאכל ומתקלקל המאכל, הוא דמי למשתסרר המקפה, ושם בעבדא דרב יוסף לא הוי כל-כך באפן זה ועל-כן לא הפיר אלא משום דאניא דעתה: (סב) רש"י והרמב"ם בפרוש המשנה ותדושי ריטב"א ואור זרוע. ואף שנאיתי בכל-בו שמפרש בהפוך, לא העמקתיו נגד כל הני ובנות: (סג) רש"י והראב"ד ותוספות בפרק ג' שאכלו, ועין בהג"א שכתב שבעקר הוא פן, וכן נאיתי במאמר-מרדכי שרב הפוסקים סוברים נהימו: (סד) פריימג'ים ודדך החיים ועל"ח ובית מאיר ותיי-אדם: (סז) חיי-אדם ובכורי-יעקב, וחילה מה דפסק מהגן אברתם בסימן רפט שמתיין עד חצות לילה אולי יביאו לו לקדושי: